

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,
ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tése és hirdetési díjak küldendők. ::

Két cikk.

I.

Két eset áll most a homloktérben. A budapesti tanárgyűlés és a törökszentmiklósi jubileum.

Szóljunk először a tanárokról és a tanítókról, erről az elégedetlenkedő nagy testületről és állapítsuk meg azt is, hogy alapjában igazuk van.

A magyar református egyházban nincs az iskolának autonómiája és ez nem jól van így.

Nem jól van az autonómia szempontjából, mert a magyar református egyház igazi belső jellege azt hozná magával, hogy az egyetemes egyházon belől minden egyház és testület, amely magát igazgatni képes, megfelelő autonómiával bírjon. Nem jól van a közigazgatás érdekéből sem, mert az iskolai ügyek mai szokásos kezelése egyházmegyei és kerületi gyűléseink tárgyait nagyon megduzzasztja és a helyes kormányzást felettébb megnehezíti. De nem jól van a közjó, a békesség s az egyház magasztos céljának megvalósítása miatt van, mely célt a tanítók és tanárok nyílt és csendes elégedetlensége, még inkább közönyös félreállása és kedvetlensége immár valóssággal fenyeget.

Ez az oka, hogy az iskolai autonómia érdekében ismételt szót emelek.

Az Idvezítő parancsa a tanításra vonatkozólag adatott első sorban s ez a parancs nem annyira a szertartások végzése, mint a tanítás eszközlése folytán teljesül. Nálunk a tanító is liturgus bizonyos tekintetben; viszont a lelkész, főleg, mint magasabb értelemben vett néptanító érvényesülhet leginkább. A tanító a gyermekek, ifjak; a lelkész a felnőttek oktatója és vezetője tartoznék lenni. A kormányzás dolga a lelkész és tanító apostoli működése mellett teljesen másodrendű dolog és különnemű teendő, ezért úgy a lelkészi, mint a tanítói hivataltól külön is választható.

A különválasztás az egyházközségeknek hit- és iskolaközségekre való felbontásával, a lelkészi és tanítói testületnek külön testületté való szervezésével eszközölhető.

A hitközségnek elnöke, vezetője a mellé adott választott tagokkal, diakónusokkal a lelkész; az iskolaközségnek az iskolaszéki tagokkal a tanító, ahol több tanító van, minden teljes 6 osztály után az igazgató.

Mind a két formáció a teljes (mostani) egyházközségben egyesülne, melytől, amennyiben saját alapja nincs, anyagi létfeltételét is nyerné.

Ennek az egyházközségnek az igazgatását a presbitérium végezi, melynek hivatalból tagjai mind a lelkész, mind a tanító és ez fontos. Az azonban, hogy részt vesznek-e a külső igazgatásban? szerintem nem fontos. Annyira nem, hogy felveszem azon lehetőséget is, hogy nem fognak részt venni benne. Így aztán az is teljesen közönyös lehet, hogy ki legyen az egyház elnöke? Akit választanak, de mindenesetre csak egy és nem a kétfejű sas módjára, kettő.

Az egyházmegye az egyházak, a lelkészi- és a tanítói testületek küldötteiből alakul. A lelkészek és tanítók a magok testületének mind egyformán tagjai és bizonyos szám, mondjuk 12 után gyakorolják a követküldés jogát az egyházmegyére.

Az egyházkerületi gyűlés és az egyházkerületileg szervezett testületek dolga a megyei mintára alakulna.

De ide még bejönnének az egyházmegyéknek tekintett és megfelelően szervezett középiskoláknak a képviselői is.

Ez a szervezés úgy történnék, hogy a középiskolának minden osztálya egyes egyháznak vétetnék és részben az iskolába járó tanulók szüleiből, részben a tanügyi barátokból minden osztálytanár körül valami tanács alakíttatnék. Ezen tanács küldöttei tennék az igazgató elnöklete alatt működő kormányzó vagy igazgató tanácsot. Az iskola egyházkerületi képviselőit ez a tanács küldené ki. Ilyen követküldési joga lenne a tanári testületnek is, hogy a kerületen maga a szoros értelemben vett szaktestület is érvényesülhessen.

A bírósági ügyeket az egész vonalon állandó szakbíróság intézné.

Ime, így gondolkozom én az egyházunk békéjéért s abban a fejlődést biztosító alkotmányos berendez-

kedésről. Így gondolkozom, de nézeteimet senkire nem oktroyálom. Előadni is csak azért adtam elő, mert tartoztam vele s mert az alkalom így hozta magával. De áttérek a másik tárgyra.

Dr. Ferenczy Gyula.

A rajztanításról.

Irta: Zeke Dániel törökszentmiklósi tanító.

(Második közlemény.)

De hogy ne csak általánosságban beszéljek, elmondok egy konkrét esetet. Tanmenetem szerint a múlt kéten kocsikereket rajzoltunk. Eljárásom ez volt: előtte való nap a kovácsműhelyből elkérettem egy új kocsikereket. Felállítottam a katedrara, hogy mindenki jól láthassa. A gyermekekkel közösen elszámoltuk a részeit, mutatva és mondva: ez a talpa, ez az agya, ezek a küllők. A talpa köralakú, az agya is köralakú, de kisebb kör, mint a talpa, mivel az agynak csak akkor nyílásúnak kell lenni, hogy a tengely beleférjen. Küllő van 12, a küllők egyenesek, összekötik az agyat a talppal, az agynál kissé vastagabbak.

Mindezeket azért mondtam és mondtam el már rajzóra előtt való nap, hogy növendékeim tájékozva legyenek a feladatról s már előzőleg is gondolkozzanak róla. Másnap, a rajzórán, még egyszer elisméltük a tegnapi mondottakat s hozzákezdünk a rajzolásához, mondva, kérdezve és mondatva: Hogy a rajzunk jó legyen, először a talpat, a nagykört kell megrajzolni. Ha ez nem lesz egészen köralakú, akkor a kocsikerekre majd nem fogunk ráismerni, azért hát jól vigyázzunk mindnyájan, hogy a nagykör *csakugyan kör* legyen. A mekkora nagy kör csak elfér a rajzlapra, akkorát rajzolunk! Először vékonyan s mikor már a nagykör halvány rajza megvan s látjuk, hogy *csakugyan kör*, nem pedig tojásalak, akkor megvastagítjuk. Ezután rajzoljuk le az agyat! Az agy is köralakú, a nagykör közepére rajzoljuk. Most következik a 12 küllő. Először a két függőleges, azután a két vízszintes küllőt rajzoljuk le halványan. Ezáltal a talpat is, az agyat is négy-négy egyenlő részre osztottuk fel. Minthogy 12 küllő van, ha ezen negyedrészeket szemmérték alapján még 3-3 egyenlő részre felosztjuk a talpnál is, az agynál is: a nagykör is, a kiskör is 12-12 részre lesz felosztva. A részeket egy-egy kis vonalkával megjelöljük, a szemben levőket egyenes vonalakkal összekötjük, megkapjuk a 12 küllőt. De vigyázzunk, hogy az átellenben fekvő küllők egymással csakugyan szemben álljanak, mint egymásnak a folytatásai. A küllőket most már vastagítsuk meg, különösen az agynál.

Mindezeket nemcsak mondom és mondatom,

hanem a falitáblára én is rajzolom. Mikor bevégezem, a padok közé megyek s ha valahol szükségét látom, felvilágosítást adok, a hibákat észreveszem, az egész osztálynak bemutatom s kijavítatom; bátorítok, dicsérek a szerint, amint jónak látom. Ha valakinek a rajza egyik-másik helyen túlvastag, a törlőgummival megigazítja, ha piszkos, megtisztítja.

Rajzóra végeztével az ezzel megbízott két növendék a rajzfüzeteket padonként beszedi s az iskolai szekrénybe helyezi. (Rajzóra kezdetén is ezek osztották ki!) A rajzfüzeteket majd csak vizsga után viszik haza tanítványaim, addig nem. Így elejét veszem annak, hogy rajzaikat mással készíttessék, továbbá, hogy a rajzlapokat otthon bepiszkolják, leöntsék, összegyűrjék, vagy beszaggassák. Ezen eljárással minden rajzot az iskolában, szemem előtt, maguk készítenek a tanítványaim s ha a gyengébb tehetségűeké kezdetleges is, de mégis becsesebb, mert *ők maguk* rajzolták.

Hogy megbízatásomnak minél jobban megfeleljek, szólok még arról: 1. hogy a népiskolában rajzmintákat osszunk-e ki s azokat rajzoltassuk-e, vagy úgynevezett *tömegrajzolás* végeztessünk; továbbá 2. hogy *mire és mivel* rajzoltassunk és végezetül 3. hogy mi legyen a *tananyagunk*.

Én a népiskolában feltétlenül a tömeg-rajztanításnak vagyok a híve, vagyis annak, hogy az egész osztály ugyanazon órán ugyanazon tananyagot rajzolja. A növendékek így sajátítják el legkönnyebben és legbiztosabban a tudnivalókat, a tanító így tud mindenki részére egyöntetű és helyes magyarázatot adni s a növendékek munkáját így tudja célirányosan ellenőrizni. Kivételt csakis az V-VI. osztályban tennék egyes, *igazán kiváló* rajzolóknak részére, kiknek az osztályrajz elvégzésén kívül időnként adnék egy-egy rajzmintát. A négy alsó osztályban azonban nem.

Minthogy itt nem mutató rajzok előállításáról van szó, én csomagolópapírra (közönséges fehérszínű csomagolópapírra) rajzoltatok puha ceruzával. Ez a papír füzetbe van összefűzve, minden füzet 8 levélből áll, ára 10 fillér. Majd átisméltésre megpróbálok jobbminőségű papírt használni, mert mint a többi tantárgyból, a rajzból is szándékozom az év három utolsó hónapjában ismételtetni.

A tananyagra vonatkozólag első sorban utalok új tantervünkre. Ez azonban általánosságban mozog, leginkább csak példákat említ s mindig ezzel végzi: *stb.* Vagyis a tananyagot teljes részletességgel nem precizirozza. Van azonban egy egyházkerületi végzés, a 222-1912. számú, mely kimondja, hogy az egyházkerület az új tantervünkhöz külön utasítást nem ad, hanem felhívja az illetékesek figyelmét az állami Utasításra, mely minden tekintetben pontos útbaigazítást ad.

A rajz anyagának részletezése az állami Utasítás 232. és 233-ik lapjain osztályonként elkülönítve feltehető. *Ehhez alkalmazkodjunk tehát!* A tanítónak nem kell kísérleteznie és össze-vissza kapkodnia, ha ezt a részletezett anyagot úgy, amint ott ki van mutatva, elvégzi: megfelelt feladatának s eleget tett a 222—1912. számú egyházkerületi határozatnak. Csak azt jegyzem meg, hogy én először a kézügyesítő gyakorlatot végeztettem s csak azután tértem át a szemlélet után való rajzra. (Az Utasításban a 232-ik lapon a sorrend meg van cserélve.)

A tananyagról beszélve, tisztáznunk kell, azt a kérdést is, hogy — növendékeink a múltban rajzot nem tanulván — mely anyagot tanuljanak *e jelen iskolai évben.*

Véleményem szerint, ha okszerű és sikeres munkát akarunk végezni, az a helyes, ha a tananyagot mind a hat osztály előlről kezdi az első osztály tananyagán s fokozatosan halad feljebb-feljebb. Én, ki a III-ik osztályt tanítom, ez iskolai évben megelégszem azzal, hogy elvégzem az I. és II. oszt. tananyagát az állami Utasítás említett lapjai szerint. Az imént kifejezett véleményem alapján tehát e jelen tanévben az I. oszt. végzi a saját tananyagát, a II., III., IV., V. és VI. osztály végzi az első és második osztály tananyagát. A jövő iskolai évben az I., II. és III. osztály végzi a saját tananyagát, a IV., V. és VI. osztály végzi a harmadik osztály tananyagát. Két év múlva már a négy alsó osztály végzi a saját tananyagát, az V. és VI. o. végzi a negyedik osztály tananyagát. Három év múlva már az öt alsó osztály végzi a saját tananyagát, a VI. osztály végzi az ötödik osztály tananyagát. Négy év múlva mind a hat osztály a saját tananyagát végzi. Így nem lesz zökkenés, nem lesz fennakadás, nem lesz alap nélküli kapkodás.

Mondhatná valaki, hogy így a mostani III., IV., V., VI. osztályosok megrövidülnek, mivel nem mindjárt a saját osztályuk tananyagát tanulják. Ez azonban csak látszólagos megrövidülés, elődeikkel szemben még mindig előnyben vannak, mert hiszen azok még ennyit se tanultak, sőt semmit se tanultak.

Osztályomban az itt elmondott elvek szerint tanítom a rajzot. Szeretettel kezelem a tárgyat s ezt a szeretetet igyekszem átplántálni tanítványaimba is. Mondhatom, a rajzórát mindnyájan örömmel várják, dolgukat kedvvel végzik. S talán kétszer megtörtént már, hogy közbejött akadály miatt a rajzóra elmaradt. Mindkét alkalommal láttam tanítványaim arcán, szemén, hogy *igazán sajnálják* annak elmaradását. S ezt a sajnálkozást nem vettem észre rajtok, sőt örültek, ha más tantárgy órája maradt el valamikor.

A rajz becsese és fontossága az alaki képzés szem-

pontjából elvitázhatatlan; hatalmas eszköz a kedélyképzésre is, mert hiszen aki tud és szeret rajzolni, az nem unatkozik, az jókedvű. De gyakorlati hasznát is veszik úgy a földműves, mint az ipari és tudományos pályára menő tanítványaink, még pedig nemcsak a fiúk, hanem a leányok is a női kézimunka egyes ágainál, miért is a rajz kultiválását tanítótátsaim meleg szeretetébe szeretettel ajánlom.

(Vége.)

A máramaros-ugocsai ref. egyházmegye tavaszi rendes közgyűlése.

A máramaros-ugocsai ref. egyházm. ápril hó 9-én, Máramarosszigeten tartotta tavaszi rendes közgyűlést. Előző napon értekezlet volt, amelynek legfontosabb tárgya az egyházi törvények egyes, módosításra szoruló részeinek megbeszélése volt. A templomban reggel istenistiztelet volt, amelyen Peleskei Sándor viski lelkész gyönyörű, tartalmas imával emelte a lelkeket Istenhez. A templomból a „Lyceum“ torna-csarnokába vonultunk, hol kezdetét vette a tulajdonképeni közgyűlés, melyet a törvény rendelkezése szerint az esperes úr alkalmi imával nyitott meg.

Tárgysorozatunk 54 pontból állott.

Elsőben is a szavazatbontó-bizottság jelentése terjesztetett elő. Igazán megható volt, midőn előadó, dr. Kun Béla egyházmegyei főjegyzőnk feszült várakozás közepette, siri csendben jelentette, hogy egyházaink presbiteriumai bizalmukkal kivétel nélkül a régi tisztikar tagjait tisztelték meg. Zúgó „éljen“ fogadta e jelentést. — Bihari Lajos salánki lelkész üdvözölte az elnökséget megható szavakkal, mely után nt. Biki Ferenc esperes úr emelkedett szólásra és meghatótt érzések között a következő beszédet mondotta:

„Nagytiszteletű és Tekintetes egyházmegyei Közgyűlés!

Épen most három éve, hogy itt felesküdtem az esperesi hivatalra. Akkor, egyfelől visszatekintve a múltra, mely szerint sohase gondoltam, hogy én esperes lehessen; másfelől tekintve azt, hogy nagyérdemű elődömmnek épen azon gyűlésen volt gyászünnepe, annyira elfogódtam, hogy néhány köszönő szón kívül alig bírtam valamit mondani. Pedig tölem akkor a közgyűlés működésemet irányító nagy kijelentéseket várt. És bár tudtam, hogy másnap megjelenő körlevelemben ezeket előadom, talán felesketésem pillanatában előszóval kellett volna azokat elsorolnom. Ha kellett volna akkor, most már felesleges. A lefolyt három év mutatja, miként töltöttem be esperesi hivatalomat; minden érdeklődő megismerte, milyen elvek vezetnek esperesi működésemben, minden erőm és tehetségem szerint, az egyházmegye ügyeit rendben tartani és előbbre vinni igyekeztem. És ha mégis most becses figyelmüket igénybe veszem, teszem ezt egyfelől azért, hogy néhány fontos ügyet bejelentsek a nagytiszteletű és tekintetes egyház-

megyének, másfelől azért, hogy felhívjam azt néhány, ügykörünkbe eső, nevezetesebb jelenségekre.

Jelentem a nagytiszteletű és tekintetes egyházmegyei közgyűlésnek, hogy főtiszteletű és méltóságos püspök úr ez évi június hó második és október hó első felében a máramaros-ugocsai egyházmegyében fog generális vizitációt tartani. Jól esik kifejeznem e felett egyházmegyénk örömét. Reméljük, hogy a püspök úr sok olyat fog tapasztalni egyházközösségeinkben, mely irántunk való figyelmét és eddig is tapasztalt jóságát csak növelni és erősíteni fogják. Felhívom az egyházak előjáróit, hogy igyekezzenek jókarba hozni az egyház ügyeit, hogy a püspök úr mindeneket ékesen és szép rendben találjon.

Másik megemlíteni valóm a tanítói fizetések rendezése és a lelkészi korpótlékok folyósítása. Amazzal a népiskolai tanítók, ezzel a lelkészek nemes munkája nyert méltánylást és elismerést. Ha nincs is vele a tanítók és lelkészek minden igénye kielégítve, de anyagi helyzetük javult, melyből az következik, hogy a tanító és lelkész több időt fordíthat áldásos kötelességeinek teljesítésére, a műveltség, vallás-erkölcs és hazafias erények ápolására és terjesztésére. Megemlítem még, hogy a lelkészek nyugdíjaztatása a jövő év január hó első napján veszi kezdetét. A nyugdíjazás kiterjed azon lelkészekre, kik testi vagy lelki fogyatkozás miatt hivatalukat folytatni képtelenek; továbbá, ha negyven évig szolgáltak vagy ha 70-ik életévüket betöltötték, végül, ha rájuk nézve egyházi bírósági ítéletekkel munka-, illetőleg hivatalfolytatási képtelenség állapítatik meg.

Tájékoztató végett midőn ezeket megemlítem; felhívom becses figyelmüket elsősorban is egyházunk anyagi ügyeire, mint olyan jelenségekre, mely az utóbbi években nagy fejlődésen ment keresztül. Bizonyosan emlékeznek rá az egyházmegyei közgyűlés azon tagjai, kik az egyházlátogatás munkájában részt vettek, hogy a mi egyházközösségeink számadásai még nem régen is 3—400 koronával záródtak. Most ezek a különféle segélyekkel 4—5000 koronára emelkedtek. Több lévén a számadások tartalma, fokozottabb gondoskodást igényel és követel. Egyházi férfaink ne a bírálói, hanem inkább a vezetői szerepet teljesítsék anyagi ügyeink körül. Óhajtanódnak tartanám felújítani azt a hanyatlóban levő szokást, mely szerint világi uraink az egyházlátogatásban részt vettek és különösebben az egyházak vagyoni helyzetének megismerésére törekedvén, annak javítására adtak tanácsokat. Ilyen kettőzött figyelmet igényelnek anyagi dolgaink mellett iskola-ügyeink. A „Népiskolai szervezet“ és „Tanterv“ életbe léptetése folytán fejlettebb viszonyoknak kell kifejlődni. Az új „Tanterv“ szem előtt tartása folytán behatóbbá válik a tanítás, mert az nem a könyvnélküli, sokszor értelmetlen felmondásra fektet súlyt, hanem az értelmi képzésre s az a célja, hogy értelmes és vallás-erkölcsileg tiszta jellemű egyháztagekat és honfiakat műveljen. Kérem tanítóinkat, kikre az ifjú nemzedék nevelésének gondja hárul, hogy e magasztos célt ne tévesszék soha szemök elől.

Kiváló érdeklődésünk tárgya, mai megnyilatkozásában, vallási életünk is. Látjuk itt egyfelől a hitetlenséget, azt az irányzatot, melynek nem kell templom, vallás, Isten igéje. Legyünk rajta, hogy az ilyen egyháztagekat nyerjük meg Istennek. Meg vagyok

afelől győződve, hogy ha ezek tudnák, mennyi vigasztaló van a vallásban és hogy a vallásos igazságoknak mily nagy jellemképző ereje van, nem vetnék meg azokat. Látjuk másfelől a túlhajtott kegyeskedést, mely magát élőkeresztyénségnek nevezi, melyről olvastuk, hogy csak a saját tagjait tartja Krisztus hű követőinek, hogy elősegítse a szektáriusok terjedését. Nem mondok bírálatot ez irányzat felett. Ha emberektől van, semmivé leszen, ha Istentől van, ti fel nem bontjátok. Én szeretem azt a régi, józan kálvinista vallás-erkölcsi irányzatot, melynek szegletköve Jézus Krisztus. Ennek erejéről beszélnek hangosan előttem templomaink, alsóbb, felsőbb iskoláink ezrei. Ez képezte azokat a nagy jellemeket, kik az egyházért, hazáért munkálkodni, életet és vért áldozni mindenkor készek valának. Nem hiszem, hogy ez a hit elvesztette volna jóra képző hatalmát, nem hiszem, hogy Kálvin János útja a tévelygések útja volna.

Nagytiszteletű és tekintetes egyházmegyei közgyűlés! Mielőtt beszédemet befejezném, köszönetet mondok az egész tisztikar nevében azért a bizalomért, mellyel minket előbbi helyeinken megtartani szívesek voltak. Köszönetet, forró hálát mondok különösebben a csekélységem iránt megnyilvánult nagy bizalomért. Alkalmat adtak nekem ezzel arra, hogy nagy lelkesedéssel munkálkodjam azon a munkatéren, melyet a jelen való világban a legszentebb, a legmagasztosabb munkatérnek tartok és ismerek. Egy vágyam van, mit a költő e szavaiban látok kifejezve:

„Ha tömjénem javait az oltár
Izzó tüzére hinthetem,
Elég, elég lesz; vén szolgádat
Bocsásd el akkor Istenem!“

Ezzel az egyházmegyei közgyűlést, Gondnok úr önagyméltósága nevében is megnyitom“.

Sarkadi Mihály tiszaujlaki lelkész, egyházmegyei tanácsbíró az újonnan megválasztott tisztikar nevében köszönte meg a presbiteriumoknak a tisztikar iránt megnyilatkozott őszinte bizodalját. Nagy József világi tanácsbíró indítványára az esperesi gyűlést megnyitó ima és beszéd, jegyzőkönyvileg örökített meg.

Főtiszteletű püspök úr és gróf Degenfeld József öméltósága, abból az alkalomból, hogy ígéretet tettek egyházmegyénk egyes egyházainak meglátogatására, a gyűlés folyamán sürgönyileg üdvözöltettek.

Ezek után gyors egymásután peregték le a tárgysorozat egyes pontjai, melyek egyházmegyénk közgazgatási és iskolai ügyeire vonatkoztak. Esküt tett Jákob István salánki nem rég választott tanító. Esperes, elnökileg elintézett ügyekről szóló jelentése, valamint a gyám- és közpénztárak számadásairól szóló jelentések vétettek tudomásul. Az egyházmegyei gyámpénztár vagyona 18,182 korona 87 fillér; az egyházmegye területén levő lelkészek az országos lelkészi nyugdíj-intézetbe 8000 korona 86 fillért fizetnek. A viski lelkészválasztás megerősített. Majd a tanügyi bizottság jelentése következett, mely szerint iskolai ügyünk a fejlődés útján halad előre. Csak néhány iskola van, melyekből hiányzik az ifjúsági- és tanítói könyvtár.

A zsinat előkészítő-bizottság előterjesztései az egyes törvénycikkekről elfogadtattak. Ugyancsak

elfogadtatott a felsőszabolcsi egyházmegye indítványa, illetőleg javaslata a belkörü tűzkárbiztosításról és pártolólág terjesztetik fel az egyházkerületi közgyűlésre.

Elhatározta egyházmegyénk, hogy június hónapban Máramarosszigeten, október hóban pedig Nagyszőlősen rendez kálvineumi ünnepélyt.

Több, kevesebb fontosságú ügy következett még, mint államsegély kérvények, egyes egyházak építkezési és tőkesegély kérvények elintézése, és az egyes bizottságok, képviselők, ügyészek választása. Ügyészül választattak a máramarosi részről: dr. Székelyhidy József huszti és dr. Nagy Mihály halmii ügyvédek.

Örömmel szegezem le azt a tényt, hogy nt. Biki Ferenc esperessé és nagyméltóságú György Endre nyug. miniszter úr főgondnokká, az összes egyházak egyöntetű szavazataival lettek újból megválasztva. Míg a többi tisztségekre a régi és megválasztott tisztikar tagjain kívül részint tanácsbíróságra, részint jegyzőségekre 1—10 szavazatot kaptak: Bede László, Tóth Gábor, Ladányi Endre, Szigeti Zoltán, Szekeres Sándor, Szúk Sándor, Varga Károly, Jánossy Sándor lelkészek és Héder János, Kovássy Ákos, Rác Imre, Lator István, Varga János világi kitűnőségeink.

A jövő őszi gyűlés helye: Nagyszőlős.

A közgyűlés az elnökség eltelésével 1/2 órakerült véget.

Tivadari.

A mezőtúri református főgimnázium tanárkarának javaslata az egyházi törvények revíziója tárgyában.

Zsinati törvényeink küszöbön álló revíziója fölszínre hozza mindazon érdekeket, melyek a gyakorlati szükségesség kényszerével várják, a törvényhozótól, kielégítésüket.

Főgimnáziumunk tanárkara, természetesen, törvényeinknek csak a középiskolákra vonatkozó rendelkezéseit tartja szem előtt és keres itt oly megoldást, mely úgy az egyházalkotmány és annak alapelve, mint a középiskola rendeltetése is fokozati jellege szempontjából kielégítőnek mutatkozik.

Alábbi javaslata kettős és a tapasztalat szerint sokszor szemben álló érdek figyelembe vételével készült.

A zsinat-presbyteri rendszer, vagy az ennek alapján fekvő „gyülekezeti elv” az a kizárólagos elvi alap, melynek minél teljesebb alkotmányjogi kifejezésére törekszik törvényhozásunk. Hogy mennyire közelítette azt meg csak az egyházközségek, megyék, kerületek szempontjából is és hogy a gyakorlatiaknál mennyivel kevesebb értékű jogcímeknek engedett mindaddig, vagy fog engedni érvényesülést; nem tesszük bírálat tárgyává, mert az elv illuzoriutásának praecedenseiből nem akarunk érvet kovácsolni javaslataink mellett.

Igaz, hogy javaslataink egyrésze az alkotmány szervezetébe vág; ennél fogva érinti annak alapelvét, a zsinat-presbyteri rendszert is, midőn az egyházközség és az iskolák viszonyát ép, az alkotmányjog szempontjából óhajtja tisztázni.

Midőn a közszokás azt mondja, hogy „az iskolák az egyház testéhez tartoznak”; kielégítheti a szép és nagy mondások erkölcsi háttérében gyönyörködő entusiastákat; de a kodifikatornak e testközösség vérkeringése törvényeinek megállapításánál látnia kell, hogy külön szervezetekkel, organumokkal van dolga, melyek csak legmagasabb célközösségekben egyesülnek, de mindennapi életükben eltérő szempontok, érdekek, kívül álló szervek rendelkeznek.

Ezért nélkülöz minden elméleti indoklást mai törvényünk azon intézkedése is, hogy pl. a több tanítós *elemi* iskolával bíró egyh.-község annyi tanítót választ a presbyteriumba, ahány lelkésze van; míg a 14 tanáros *közép-iskolából* csak egy tanár presbyter jut. Mintha lazább volna itt a testközösség, mint az elemi iskoláknál!?

Ha pedig a magasabb fokú alkotmányos szervek megalkotására vonatkozó rendelkezéseket tekintjük; azt látjuk, hogy a középiskolák bírnak előnnyel az elemi iskolák felett az alkotmányjog szempontjából, midőn minden középiskola egy-egy, az elemi iskolák pedig csak meghatározott számú taggal vannak képviselve az egyes közgyűléseken.

Világos, hogy az alkotmány ily berendezésénél az oktatásügy helyi vagy általánosabb jellege és az ezen alapuló helyi, vagy szélesebb körű fontossága játszott döntő szerepet és tételes kifejezést nyer a törvényhozó azon felfogása, hogy csak az elemi iskolákat tekinti olyanoknak, melyeknek léte, érdekei a legszorosabban függenek össze a gyülekezettel; de a középiskola eszmei kapcsolata, míg egyfelől fenntartói kötelezettséget előfeltételez, (hisz enélkül semmi közük egymáshoz) és mégis lazább; másfelől a felső fokon szorosabb. Tehát nem azon az alapon kaptak helyet a középiskolák az alkotmányban, hogy azok testéhez tartoznak, hanem saját jelentőségüknél, az általuk szolgált ügy fontosságánál, a hozzájuk fűződő egyházi érdek nagyságánál és fokozatosan egyetemességénél fogva.

E nyilvánvaló érdek-képviselő mellett törvényhozásunk úgy mentette meg a gyülekezeti elvet, hogy a tanárképviselek választását a presbyteriumokra bízta.

Elvitázhatlan ellentmondásra vezet a törvény ez intézkedése. Ha a középiskolák saját jelentőségük és érdekeik alapján nyernek helyet az alkotmány szervezetében, úgy csak maguk dönthetik el, hogy ki hivatott az érdek képviselőjére. Ha pedig az egyházalkotmányban nincs létjogosultsága más, mint a gyülekezeti elvnek és járulékaiknak, azaz az alkotmányos felsőbb testületek csak gyülekezeti érdekeket képviselnek, gyülekezeti átruházott joghatósággal, úgy nincs értelme az iskolák ily mesterkelt képviselőtésének, ami a gyakorlatban semmi esetre sem felel meg a középiskolák helyzetének, képviselőtésük jogcímének, alap gondolatának.

A doctrinair szempontok megmentése végett kénytelenek vagyunk közvetítő gondolathoz folyamodni. E közvetítő gondolathoz az államjog és autonómia, közelebbről az államjog és egyházi autonómia viszonyának szemlélete vezet.

Eszerint a törvényhozó, a gyakorlati szükség és szempontok figyelembevételével, iskoláit alkotmányjogilag és gyakorlatilag fűzze az egyház testéhez; de amellet az iskoláknak céljaikhoz mért

lágas körü autonómiát biztosítson saját autonómiája keretén belül, úgy, hogy alk. jogi szerepének saját autonómiája képezze alapját elméletileg.

Igy eszik ama gondolat, mintha az iskolák az alkotmánynak saját jogukon volnának tényezői, mert ami az iskolák külön jogának látszik, ami a jogélet gyakorlati megnyilvánulásában az iskolák önállóságát, az egyháztól független jogforrási jellegét mutatná; tulajdonképpen nem volna egyéb, mint az egyház jogának, a jus ecclesiasticumnak az iskola célja és rendeltetése által megkívánt határok között átengedett mennyisége, iskolai autonómia formájában.

A gyakorlati élet megköveteli valamely közvetítő gondolat felvételét, mely által az alkotmány központi elvének sérelme nélkül, az iskolák jogszemélyisége, jogalanyiséga az egyházalkotmány tekintetében is elismeressék.

Ha már a doctrinair szempontok e közvetítő gondolat bekapcsolásával kielégítést nyernek, illetve az iskolai autonómia, mint a gyülekezeti jog átruházott része fixirozást nyer: mi sem állja útját annak, hogy az iskolák az önképviselőt látszatával jelenjenek meg az alkotmány szervezetében.

De gyakorlati szükség sürget módosításokat, illetve precizirozást mai törvényünk azon rendelkezéseit illetőleg is, melyek az egyes iskolák fokozati különbségének figyelembe vétele nélkül állapítottak meg a fentartó jogkörét illetőleg.

Népnevelési és népoktatási intézetek, keresztyén felebaráti nevelő-intézetek, középiskolák, főiskolák címletei alatt csoportosítja a törvény a közoktatási intézeteket érdeklő rendelkezéseit.

A VI. t.-c. e megkülönböztetései a vonatkozó törvényes intézkedéseknek ily principális alapját képezik, melyek mögött a fentartó jellege másodlagos helyre szorul, sőt a fentartók igényei szerinti osztályozás nélkülözi az erőszakolt autonómia színezetét.

A törvény precizitása föltétlenül megköveteli, hogy a közoktatási intézetekre vonatkozó törvények egyetlen alapelvből induljanak ki; ez pedig nem lehet más, mint az iskolák fokozati különbségén alapuló tanügyi érdek.

Fontosnak tartjuk ez alapelvet abból a szempontból, hogy az egyes iskolák feletti „általános” és „különös” hatáskör megállapítása alapjául ne a fentartói érdek, hanem az iskola elemi, közép, vagy főiskola jellege is ezekben a tanügyi fokozati érdeke szolgáljon.

A kodifikáció szempontjából ez — felfogásunk szerint — azt jelenti, hogy míg az egyházközösnél az elemi iskolákra irányuló általános jogkör van jelen anyagi, személyi és tanügyi tekintetben; addig a középiskoláknál az egyházközösnél esetleges fentartói jogkörét szigorú *taxatio* állapítja meg; az általános hatáskör pedig a középiskola niveau-jának megfelelő elemekből alkotott szervezet kezébe tétesék le, személyi és tanügyi tekintetben.

Ami most már mai törvényünkhöz fűződő módosításainkat illeti; az előrebocsájtottak után a következőkben összegezzük:

I. t.-c. 14. §. b) *ponthoz* betolandó: „felügyelet az egyházközösnél, vagy bármely pártfogóság által fentartott „református” jellegű népnevelési és népoktatási és ker. felebaráti nevelő-intézetekre.

I. t.-c. 14. §. c) *p...* iskolák állítása „az általa fentartott iskolák anyagi felügyelete” ezekben a tanerők választása „az iskolaszék, illetve az igazgatótanács *jelöltjei* közül”.

I. t.-c. 27. §. 1. bek. megtoldandó, illetve a 2. és harmadik bekezdés átalakítandó ily módon: „az egyházközösnél fentartott népnevelési, ker. felebaráti, közép- és főiskolák tanestületei a presbyteriumba, igazgatóikkal együtt annyi képviselőt *küldenek*, ahány lelkésze van az egyházközösnél”.

I. t.-c. 30. §. kiegészítendő: „...és fegyelmi eljárás ellene nincs folyamatban; nyereségvágyból elkövetett kihágás, vétség vagy büntett miatt büntetve nem volt”.

I. t.-c. 50. §. e) pontja módosítandó: „...s felsőbbleányiskolák igazgatói és a helyettesítésükre az illető tanintézet tanestülete által választott 1—1 póttag; az egyházmegye területén fekvő népiskolák tanítói közül az egyházmegyei közgyűlés által megállapított számú tanító képviselő az *említett népiskolák tanestületei* által választva”.

I. t.-c. 61. §. d) pontja átalakítandó: „...és felsőbb leányiskolák igazgatói s ezek helyettesítésére az *illető közép- és főiskolák tanestületei által*, az általános képviselői mandátum tartamára választott 1—1 póttag”.

61. §. e) pontja: „Az egyházkerület által megállapított számú tanítóképviselő az egyházmegyei *tanítótestületek szavazatával* választott”.

I. t.-c. 70. §-hoz újabb c) pont iktatandó: „Mind az egyházkerületből 1—1 rendes és 1—1 pót-tanár-képviselő, a kerület területén fekvő *közép- és főiskolák tanártestületei által*, az általános képviselői mandátum időtartamára választva”.

V. t.-c. 15. §-ból kihagyandók a középiskolák tanáraitra vonatkozó rendelkezések.

V. t.-c. 20. §. d) pontjába felveendő az összes középiskolai tanárok, tekintet nélkül a fentartó jellegére.

Az egyházi törvénykezésre vonatkozó V. t.-cikk tekintetében közöhangj vélünk kifejezni, midőn kívánjuk, hogy a bírói függetlenség teljes megóvása a bírói szervezetek megalakításánál oly módon biztosítottassék, hogy az egyházi közigazgatás közvetlen szervei, tehát tisztviselői a bíróság tagjai ne legyenek. Ami nehézség az esperesi és gondnoki jogkör megszokott kereteinek érintése által származik; elenyészik a közigazgatás és bíraskodás gyökeres különválasztása által nyerendő jogbiztonság előnyeiben. Az elnöklés kérdése pedig leghelyesebb megoldást azáltal nyer, hogy az egyes bíróságok, saját kebelük-ből, a tagok mandátumának időtartamára, lelkészi és világi elnököt választanak.

Nem találjuk kimerítőnek az első fokú bíróság előtti eljárást szabályozó rendelkezéseket.

A hivatalból megindítandó fegyelmi eljárásra vonatkozó 42. §. bár kijelöli azon organumokat, melyek az eljárás megindításakor jogosítva vannak, de összevetve a rendelkezéseket a 61. §. negyedik bekezdésével és a 69. §. intézkedésével: nem nyerünk megnyugtató tájékoztatást arra nézve, hogy az eljárás „hivatalból” való jellegét tulajdonképpen mi adja meg? A kérdés teljes tisztázása megkívánná, hogy a fegyelmi esetek, tehát a fegy. vétségek természete, súlya döntse el azt, hogy az eljárás „hivatalból”

indítandó meg, illetve a cselekmény hivatalból üldözendő.

A vizsgálatra vonatkozó intézkedések nem védik meg imperative a tanúvallomás szabadságát, holott ez ügy döntő szakában az eljárásnak oly precíz szabályokra van szükség, melyek negligálása alaki semmisségi okot állapítson meg.

Megállapítandók az elévülési határidők, úgy a panasz előterjeszthetése, mint a büntethetőség szempontjából.

A gimnáziumok és reáliskolák életét szabályozó rendelkezések kodifikálásánál követelnek gyakorlati megvalósulást azon elvek, melyeket javaslatunk élén előrebocsájtottunk.

Félremagyarázhatlanul állapítandó meg a középiskolák igazgató, kormányzó, felügyelő hatóságainak jogköre. Az ideális állapot az lenne, ha középiskolánk élete, a lehető tág körben, törvényhozásilag, egységesen szabályoztatnék; ami alig utal egyebet a szabályrendelet alkotás körébe, mint a leg-sajátosabb tanácskozási és ügyrend megállapítását.

Ezek előrebocsátása után kívánjuk, hogy:

a VI. t.-c. 75. §-ból töröltessék azon rendelkezés, mely szerint a tanárok csak protestáns nőt vehetnek feleségül.

A vallástanárookra vonatkozó 78. §-ban megállapítandó, hogy: „vallástanárrá csak azok választathatók, akiknek vallástanári, theol. m. tanári minősítésük van, vagy lelkészi oklevelükön kívül, középiskolai tanári oklevelük van”. (E fejezet többi része mellőzendő.)

A 79. §-ban imperative megállapítandó, hogy a fentartó-testület *csak* a tanár-kar és igazgatótanács ajánlottai közül választhat.

A 88. §-nál minden félreértést kizárólag megállapítandó: „hogy az állami és más felekezeti vagy nem felekezeti középiskolákba járó református vallású növendékek vallásos oktatásáról a kerület gondoskodik. A tanerőket az egyházkerület elnöksége nevezi ki, menti fel a ker. közgyűlés utólagos jóváhagyásával. A tanügy és személyi felügyeletet a középiskolai felügyelet keretében gyakorolja”.

A 90. §. úgy módosítandó, hogy: „a tankönyveket a tanárkarok állapítják meg és azok jegyzékét jóváhagyás végett az egyházkerülethez terjesztik”.

A 95–98. szakaszokat tartjuk teljesen újra alakítandóknak, hogy egyfelől a fentartó testület, másfelől a középfokú oktatás-ügy igényei és az ezekkel kapcsolatos személyi, tárgyi érdekek kellő elhatározást nyerjenek és lehető kimerítően szabályoztassanak.

Bár készségesen ismerjük el, hogy a fentartók jogigénye bizonyos történelmi folytonosságban bírja támasztát és hogy a legmagasabb eszmei kapcsolatot a kálvinizmus céljának közös szolgálata tételes törvényeink által biztosított bizonyos jogkört feltételez. De mi ép, e jogkör határainak oly megállapítását óhajtjuk, mely míg egyfelől kielégít minden igényt, másfelől elébe vág a hatásköri bizonytalanságnak, túllépésnek és végre az ebből jöhető kellemetlenségnek.

Kívánjuk azonban, hogy e hatáskörök megállapításánál a középiskolai jelleg ne áldoztassék fel semmiféle történelmi vagy anyagi érdekek; hanem ellenkezőleg az intézet szellemi igazgatása, kormány-

zása, felügyelete, személyi ügyei; az iskola jellegének megfelelő képesítésű egyénekből összeállított bizottság, hatóság kezébe tétessék le, hol expressis verbis állapítottassék meg, hogy mily tárgykörben mely felebbviteli hatóságok állanak rendelkezésre. Ez alapon következőkben körvonalozzuk a hatáskörök megosztását:

95. §.

A gimnáziumokat igazgatják és azokban az oktatás ügyét intézik:

a)

1. Az igazgatótanár és ennek vezetése alatt a tanári-testület;
2. az igazgatótanács;
3. a felsőbb egyházi hatóságok: u. m. egyházkerület és az egy. konvent.

Hatáskörükbe tartoznak a középiskolák kormányzati, nevelési, oktatási ügyei, az intézet működésének ellenőrzése, az iskolai törvények és rendtartások végrehajtása; általában a felügyelet, ezzel kapcsolatban a tanárok, tanulók személyi ügyei, az ezekben való intézkedés és az iskola, internátus és konviktus általános szellemi és mindazon ügyeinek intézése, melyet a törvény a fentartó-testület hatáskörébe kifejezetten nem utal; végre azon anyagi ügyek, melyekre a törvény, konventi, vagy ker. szabályrendelet az igazg. tanács intézkedési jogát állapítja meg.

b)

1. A fentartó testület;
2. a felsőbb egyházi hatóságok a középiskolák, internátusok, konviktusok mindazon *anyagi* ügyeiben, melyeket a törvény, vagy konventi és kerületi szabályrendelet az igazgató-tanács *nem* utal és általában mindazon ügyekben, melyeket a törvény, konventi és kerületi szabályrendelet a fentartó-testület hatáskörébe utal.

A fentartó testület a hatáskörébe tartozó általános anyagi ügyekben a tanárkar és igazgatótanács javaslatai meghallgatásával határoz; a törvény, konventi vagy kerületi szabályrendelet által kifejezetten hatáskörébe utalt kormányzati, oktatásügyi, személyi kérdésekben a tanárkar, illetve igazgató-tanács javaslataitól *el nem térhet*, de a javaslatokat visszaadhatja, másod sorban a javaslatok sérelmes részének megváltoztatását az illetékes egyházi főhatóságtól (kerület, illetve konvent) kérheti.

§.

Az igazgató-tanács, a tanárkar javaslata alapján határoz az iskola, internátus, konviktus következő anyagi ügyeiben:

- a) tandíjmentesség, illetve tandíjkedvezmények megadása és elvonása;
  - b) ösztöndíjak kiadása.
- az internátus és konviktus anyagi ügyeinek általános intézése.

Internátusi és konviktusi helyek betöltése, kedvezmények megadása, elvonása.

Az internátusi felügyelet szervezése, felügyelők alkalmazása és e körben való minden intézkedés.

§.

A fentartó-testület hatáskörébe tartozik a rendes és helyettes tanárok választása, a tanárkar, illetve ig.-tanács ajánlottai közül.

A 96. §-ban használt „meghallgatásával“ szó helyett az „ajánlottai közül“ kifejezés beiktatását óhajtjuk.

A 99. §. rendelkezése : a tanárok személyi ügyeinek elbírálása tekintetében bekövetkező változásokhoz simul.

Nem meríthetjük ki teljesen a középiskolákra vonatkozó törvények revisiójára vonatkozó óhaj-tásainkat. De a kodifikátor kezében amúgy is csak az általános irányelvek bírnak consultatív értékkel, míg a részletek természetesen helyezkednek el az elvek korlátai között, oly módon, hogy a gyakorlati élet automatikus kiválasztó ereje hovatovább kisebb szerepet töltsön be.

Helyreigazítás a Gáti tudósítására.

(Illik — nem illik).

Közéletünknek sok-sok baja kiált „jajjt“ az Apokalypsis nagy látnokával, de talán egy sem oly hangos ezek közül, mint az elbánás, mely a szabadság áruhájába öltözve, használja fel a szó és sajtó szabadságát a közért munkálkodó s kimagasló alakjaink lerántására, meggyanusítására.

Egyházi közéletünk némán küzd ez ellen a pusztító áramlat ellen s megbecsülven jeleseit, megbecsüli maga-magát. Ha ottan-ottan akad is baj közéletünkben, elintézzük azt magunk között, ha másért nem, azért, mert nem tévesztjük szem elől az „illik — nem illik“ elvet. Ami megjárja a magas világi politika berkeiben, nem járja az a mi egyházi közéletünkben.

Ezt nem érti a Debreceni Protestáns Lap 19. számában „Gáti“, midőn epés hangon számol be a beregi református egyházmegye közgyűléséről.

Legyen szabad — ha már az ügy átlépte egyházmegyénk határát, — az igazságnak inkább megfelelő pillanat-felvételt adnom arról a gyűlésünkről s mai állapotainkról. Jó lesz az, ha másnak nem, legalább intő példának, hogy mitől óvakodjunk.

Tisztújítás előtt vagyunk csakugyan, mely körülmény igen alkalmas arra, hogy „a felettébb igazak és bölcsék“ mutogassák hatalmukat s súgjanak-búgjanak, ha mindjárt tovább nem emelkedhetnek is a vásott gyermek nyelvöltögetésénél. De, nekik ez is örömet szerez! Amint ott súgnak-búgnak (lehetnek talán még hatan is!), nekem is egy madár jut eszembe, nem ugyan Tompának „A rab gólyája“, hanem az a szelid és hasznos madár, mely a legtöbb udvaron található s melynek nagy öröme telik a kapargálásban. Ime ezek a talált szemek rikítanak „Gáti“ referációjában s ezekhez semmi hozzászólásom. Első látásra értékelheti kiki azokat. Gyöngynek nem gyöngy, üvegnek meg egy kicsit... hogy is mondjam csak... homályos. Még azt a szájkosarat sem érintem, bár nagyon üdvös találmány lenne egy ilyen s Beregben elkelne egy néhány! Hanem azt az utolsó bekezdést már bonckés alá kell vennem, mert ez a cél, mit magam elé tűztem, amelyért tollat ragadtam.

„Ha más egyéb nem, már csak az illem is úgy

hozta volna magával, hogy valaki a további bizalomról biztosítsa; de bizony ez nem jutott senkinek eszébe“. Ezekkel a szavakkal kommentálja Gáti gondnokunknak lemondását.

Nem akarok hivatkozni arra a halk ugyan és nem tomboló, de mégis meleg éljenzésre, mely gondnokunk lemondását kísérte s nem akarom ezzel illusztrálni azt, hogy Gáti tudva állít valótlan, csak reá akarok mutatni arra az okra, mely megmagyarázná még azt is, ha siri csöndben halt volna el gondnokunk lemondása.

Tudtuk már akkor, mit kapargáltak odakünn a folyosón olyan szorgalmasan és sajnos, tudta azt gondnokunk is. Volt gondjuk rá, hogy tudomására jöjjön, mert igen belevágott tervükbe s hogy jól számítottak, bizonyítja gondnokunk lemondása. Ismerték az ő nemes, de érzékeny lelkét s tudták, hogy ha intrikájoknak tudomására jön, leteszi azt a tisztiséget, melyet nem keresett, hanem a közbizalom kínált fel neki. Csoda-e, ha e jelenet szemlélése szégyenpirt csalt az arcunkra s megfagyasztotta ajkunkon a szót a felháborodás, az elkeseredés ezen eljárás felett?!

Legyen szabad kérdésbe tennem, „Gáti“ kollégám, van önnek fogalma az illemről?

Eddig csak a szólás szabadságát élvezte ki s miért ne merítené ki a sajtószabadság gyönyörűségeit is! Bemártotta hát pennáját gyűlöletének tintájába s röpiratot intézett az egyházmegye alkotó tagjaihoz, melyben kvalifikálatlan modorban támadja meg gondnokunkat s főispán tanácsbíránkat „Triumvires“ álnév alatt. Nem reprodukálom ezt az iratot, mert sajnálom a nyomda-festéket, csak azt kell megjegyez-nem, hogy nem akadt egész egyházmegyénkben egyetlen tényező sem, ki meg nem botránkozott volna ez iraton, s mikor e hó 7-én Beregszászban értekezleten gyűltünk össze, 42 jelenlevő közül 41-en (a 42-ik Sülő Áron) egy nyilatkozatot írtunk alá s adtunk ki, mely nyilatkozat a „Triumvires“-féle röpirattal foglalkozva, kimondja, hogy midőn megbotránkozásal vesz tudomást arról a szerzeményről, „nem talál elég kemény szavakat annak elítélésére“. Továbbá: „Alólirottak a köztisztesség és magunk iránti erkölcsi kötelességünknek tartjuk kijelenteni és köztudomásra hozni, hogy Várady Gyula egyházmegyei gondnokunk és Patay András főispán, egyházmegyei tanácsbíránknak úgy egyéniségük, mint egyházmegyénk közéletében kifejtett munkásságuk iránt a legnagyobb bizalommal, elismeréssel és tisztelettel viseltetünk“.

Így nyilatkozik a beregi református egyházmegye 99 százaléka, tehát elhamarkodott az a diadaléret, mely kicsendül „Gáti“ referációjának utolsó soraiban s nem olyan háládatlan kapargálók alkotják a beregi református egyházmegyét, kik hajlandók lennének — egy „Triumvires“ jelleggel bíró röpirattal megszedítve — eldobni a közéletnek kipróbált harcosait.

Azzal az óhajjal zárom soraimat, Isten óvja egyházunkat ettől a fel-feltünetező felette igazaktól és bölcséktől.

Szendrey István.

Mitrovics Gyula,

bölcsészeti dákán üdvözlő szavai a kolozsvári Böhm-társaság alakuló ülésén 1913 máj. 13.

Tisztelt alakuló közgyűlés!

A debreceni főiskola üdvözlését hozom Böhm Károly szellemének és a nevével alakuló philosophiai társaságnak. Annak a tanárnak emléke, aki a bölcséleti eszmék körében iskolát tudott teremteni, megérdemli a tanítók hódolatát; aki a mi magyar földünkön korunk könnyen és gyorsan élő embereinek gondolkodását még halála után is megtermékenyíti, méltó, hogy örökségét munkás férfiak óvják az elkalódástól, mert ez szellemi életünk szegényedését jelentené.

Ha valami, a Böhm emléke méltó erre a megbecsülésre; de a mi tisztességtételünk is méltó a Böhm emlékéhez. Közéletünk elfajult küzdelmei közben, akkor, amikor történelmi fontosságú események forgataga fajunkat talán a lét és nemlét kérdésének eldőlése felé sodorja: egy második magyar philosophiai társaságot alakítunk, hogy ezzel is kifejezzék adjunk a Böhm emléke iránti tiszteletünknek.

Második magyar philosophiai társaság! Szükség van-e ezekben a vészes időkben, amikor közéletünkben irtózatossá roppanással egy világbirodalom omlik össze s idáig kicsinyded, de irántunk jobbra ellenséges indulatu népek követelik nagykorúsításukat? Megbírná-e a mi társadalmunk, amely szellemileg, sok egyéb közt, talán épen a philosophia iránt érdeklődik a legkevésbé?

Fichte a francia és német néparadat hasonlóan vészes összecsapásakor hallatta szavát „a német néphez“. Azt meg, hogy készség és hajlam meg van fajunkban a philosophiához, már Erdélyi kétségtelesen kimutatta. Csak komolyan munkához kell látni!

A bölcsélet természete épen azt kívánja, hogy mentől több oldalról hordjuk az anyagot felépítéséhez. Mert sehol sem áll annyira, mint itt, hogy „csak rész szerint vagy bennük az igazság“. Az „ember és világa“ térben és időben mérhetetlen gazdagságával, — ahol minden határ csak abstractió, ahol minden osztályozó korlátosság csak az emberi megismerés által és érdekében átvitt surrogatum, — csak részleteiben ismerhető meg. Azért a látókör, amelyet áttekintünk, annál nagyobb, mennél több oldalról mennél különbözőbb szempontok szerint veszünk részt annak tágításán. Ily értelemben mondhatjuk azt, hogy az emberi megismerés teljességét nem valamely bölcséleti iskola, hanem a philosophia történetének egésze foglalja magába. A megismerés, amely a normális emberi psyche természetes működési folyamán jó létre, mind ennek a határokat nem ismerő világnak egy-egy pontját világítja meg. A philosophia történetének ez a leszűrt tanúsága. Ez azonban bölcséleti vizsgálódás természetes szabályozását is magában foglalja; azt az alapelvet, amellyel már Augustinusnál is találkozunk, hogy t. i. megismerésünk forrása a mi tudatéletünk. Ez állítja fel annak határait, lehetőségének biztosítékait és valóságának kritériumát; valamint ez szabja meg segédeszközeit is. Az ember tudatéletének törvényszerűségei az alapja minden lehetséges megismerésnek. Ami ennek törvényeivel ellenkezik, az nem lehet alkotó eleme komoly tudó-

mányos rendszernek: annak fölibe vagy annak körén túl feltételezett valami már nem a tudás körébe esik. Minden, még az egyetemes és abszolút is, csak az emberi tudat tükrében fogható fel. És ennyiben még az abszolút sem független a megismerő alany tudatától. És ennyiben a dolgok magánvalója is csak az emberi tudaton keresztül létezhetik a komoly tudomány számára. Az a felfogás, amely az egyetemes és a dolgok tárgyi határozmányait függetleníteni törekszik a megismerés körében tudatunktól, az előbbutóbb ismét száraz dogmatizmusra és vérszegény speculációkra vezet.

„A mi ismeretünk tárgya nem a tőlünk független valóság, hanem annak alanyilag megalkotott képe... A vera imago mundi sem terjedelmileg, sem tartalmilag teljesen meg nem valósítható ábránd; mert a való világ előttünk csak az általános emberi szellem formáiban jelenhetik meg“. (Böhm.) Ezek a mi mesterünk szavai s én küldő főiskolám, főleg pedig annak bölcséleti kara részéről ezeknek a szavaknak jegyében kérek a Gondviseléstől áldást és sikert a Böhm Károly-Társaság működéséhez.

A künnfelejtettek.

A magyar református egyház letartóztatási, javító-intézeti és hitoktató lelkészei összegyűltek május 8-án Budapesten, hogy napszamos sorsukat, munkáiknak mellánytalanságát feltárják a világ előtt s az Egyház-Alkotmány lefele gravitáló hierarchikus szervezetének megszüntetésére megkérjék a zsinatot. Csendben, minden nagyobb agitálás s kapacitálás nélkül jött össze ez az országos gyűlés. És meglehetősen csendben is folyt le. De éppen ez a nagy csend bizonyítja, hogy ezeknek az embereknek igazuk van, ezeknek az embereknek fájdalmuk van s ezt a fájdalmat meg kell gyógyítani.

Makay Sándor állott fel elsőnek s üdvözölve az ország minden részéből összejötteket, indítványt tett a megalakulásra. Dr. Lic. Kováts Lajost elnöké, Nánay Bélát és Varga Antalt jegyzökké választották. Akkor az ügyrend letárgyalásához fogtak. Bocsor László terehegyi lelkész szerint a hitoktatók állapota nem állapot. Hogy azzá váljék, 3 fontos alapelvnek kell kidomborodnia a jövő törvénykönyvében: 1. A vallásitanítás állandó, életfogytiglan választott lelkészekre bízassék. 2. A vallásitanítók kizárólag okleveles lelkészek legyenek. 3. A gyülekezetek által választassanak. Így nem káplánjai, hanem társai lesznek a mostani gyülekezeteket vezető lelkészeknek. Ami mindkettőnek jog- és hatáskörét illeti, ki van zárva, hogy összeütközésnek a lehetősége forogjon fel. A gyülekezetet vezető lelkész tiszte továbbra is az egyházközség kormányzása, a vallásitanító pedig a gyermekeknek az Úr Jézushoz való vezetése leend. Ime a hitoktatók nem kérnek semmi lehetetlent. Bocsor Lászlót megtapsolták s megbízták a zsinathoz terjesztendő memorandum megszerkesztésével.

A letartóztatási és javító-intézeti lelkészek akkurátusan érzik magukat, mint a Mohamed koporsója: sem itt, sem ott. Lelkészeknek titulálja őket az Egyházi törvény, de egyben azt is mondja nekik: ti állami emberek vagytok s semmi közünk egymáshoz! Jogi helyzetünknek csakis eme rendezetlen voltából

érthetők meg az olyan jelenségek, mint az államnak velük szemben gyakorolt eljárása, hogy ad akta kezelik őket, akárcsak a börtönöröket, leveleik portómentességét nem engedélyezik s a miniszter a legutóbb megüresedett nagyenyedi állást már csupán 1400 korona fizetéssel hirdette meg. A korpótlékból való kimaradásuk is ide vezethető vissza. Máskülönbén igen érdekes a beállítás, amellyel a konvent kizárta őket a korpótlékból. Azt mondotta, hogy ők az államtól kapják a fizetésüket. Ámde a kongruás papok is az államtól kapják fizetésüknek igen jelentékeny részét. Azt is mondotta, hogy családi pótlékot kapnak s elégedjenek meg azzal. Sajátságos okoskodás, hiszen olyan papnak is folyósított a konvent korpótlékot, akinek circa 12—14 ezer korona jövedelmű paróchiája van, ezen kívül családi-, drágasági-, sőt Uram bocsá! ez idő szerint 2400 korona korpótléka van az egyház pénztárából! Az országos gyűlés akceptálja a Makay Sándor által felhozott argumentumokat s azokat egész súlyukkal a konvent elé fogja terjeszteni.

A korpótlék ügye különben a hitoktató lelkészek előtt is vörös posztó. Azok is inkább szerettek volna korpótlékot kapni, mint témát annak elmaradásához. Ennél a pontnál Veress Jenő volt az előadó. Nem sokáig időzött a tárgynál. A hitoktató lelkészek, habár más munkatéren, de ugyanazt a munkát végzik Isten országa érdekében, amit a gyülekezeteket kormányzóknak végeznek s ennek következtében őket épp megilleti a korpótlék, mint a többi lelkészeket. Határozati javaslata, mely szerint a konvent felkérte, hogy a korpótlékot a hitoktató lelkészek részére is folyósítsa, egyhangú elfogadásra talált.

A hitoktató lelkészeknek volt még egy utolsó ügyük: fizetés rendezésük rendezésének égető kérdése. Az Egyházi Törvény ugyanis meglehetősen nagy tartózkodást tanúsít a hitoktatók fizetési szabályaival. Még csak minimumot sem állapít meg a részükre. Ennek aztán az lett a gyakorlati következménye, hogy ma ők Magyarország legolcsóbb cselédjei s legjobban kihasználta alkalmazottjai. Az egyházközségekben nem mutatkozik hajlandóság a nem adni álláspontnak a föladására, tehát a kérdés megérett arra, hogy törvényhozásilag rendezve legyen. A kérdés aszerint bírálendő el, hogy külön státust akarnak-e alkotni a hitoktatók, vagy pedig továbbra is a lelkészi karban óhajtanak szolgálni. A hitoktatóknak az az óhajuk, hogy mint lelkészek akarják továbbra is gondozni a rájuk bízott gyermekek lelki érdekeit. Ehez képest történt aztán a megállapodás a fizetésrendezésre vonatkozólag. Az öt egyházkerület és az egyetemes konvent útján felkérte a zsinatot, hogy a hitoktató lelkészek fizetésének minimumát évi 2400 koronában, kötelező óraszámuk mennyiségét az egyházközség belterületén végzendő heti 20 órában állapítsa meg. A lakbérre vonatkozólag pedig érvényesítse azt az elvet, mely szerint a hitoktató lelkészek lakbérére nézve az egy helyen lakó és hasonló képesítésű állami hivatalnoknak lakbéré legyen az irányadó. Ez az egészséges szellemű határozat Nánay Béla előterjesztésének és a vendégképen időző Nagy Ferenc esperes felszólalásának volt szükségképeni folyománya.

Krónikás hűséggel adjuk itt a fejlődő élet legújabb hajtásainak gyűléséről felvett fotografiánkat.

Komoly megjelenésük, bemutatkozásuk, objektív érvelésük, a gyűlésükön végig vonuló emelkedő tónus azt az impressziót kelti fel bennünk, hogy elérkezett az ideje annak, amikor az egyetemes egyház gyökérszállai lenyúlhatnak értük és napfényre hozhatják őket, mint anyaszentegyházunk hű munkásait s édes gyermekeit.

Varga Antal.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Berey József esperes 25 éves lelkészi jubileuma.**

Az elmúlt hó 27-én (április 27.) egyszerű, de megható ünnepség keretében ülte meg Nagyecsed község forrón szeretett és nagyrabecsült lelkészének, nt. Berey József esperes-lelkész úrnak 25 éves ottani lelkészségét. Az ünnepélyt a szokásos vasárnap délelőtti istenitisztelet előzte meg, melyet az ünnepelt saját maga végezett. Ez istenitiszteleten alkalomszerűleg rajzolta egyházi beszédjében az ünnepelt azokat a célokat és törekvéseket, amelyeket elérni óhajtott s Istennek segítségével el is ért, körvonalozta továbbá azt, hogy mint eddig, úgy ezután is nem a saját érdekeit, hanem egyházának az ügyét kívánja első sorban munkálni és előbbre vinni. Az istenitisztelet után az egész gyülekezet kivétel nélkül a felekezeti fiúiskola udvarára ment, ahol az ünnepély történt. Az ünnepeltet, — ki egyáltalában nem szereti a külső ünnepeltetést, — felszólították, hogy egy néhány percre legyen szíves átfáradni az iskolába, — mikor átjött, éljenzések közt fogadták. Az éljenzés elhangzása után Téglás Lajos, a nagyecsed állami iskola igazgatója lépett az Esperes úr elé s a község, valamint az állami iskola tantestülete nevében felköszöntötte és éltette az Esperes urat. Beszédjében remekül kifejtette, hogy mit köszönhet a nagyecsed református egyház Berey József esperes-lelkész úrnak; elmondta ugyanis, hogy mi volt Nagyecsed 25 évvel ezelőtt és mi most. Ezelőtt 25 évvel a nagyecsed református egyháznak temploma, papi lakja, iskolája úgyszólván a romokban hevert s az egyház pénztárában egy fillér nem sok, de annyi sem volt és most nagyon szép templom, pompás, kényelmes papi lak és iskola hirdetik, hogy mire képes egy lelkes, egyházáért élő és munkálkodó, hű lelképásztor. De nem csak templom, papi lak, iskola épült fel 25 év alatt, hanem egy fényes, modern egyházi bérpalota is, melyet az egyház gyógytárnak adott ki minimális összegért. Ezeken kívül még évenként tetemes pénz folyik be az egyház pénztárába, úgy, hogy az egyház állandó pénztökével is rendelkezik. S ezt mind egyedül nt. Berey József úrnak köszönheti, mert valóban e kiváló, nemes lelkű férfiú feltő gondossággal vezeti

egyházának nemcsak a legnagyobb, de a legkisebb ügyeit is és semmi olyat el nem néz, miből az egyháznak úgy anyagi, mint szellemi tekintetben kára lehetne. Midőn a szónok ezen beszédét befejezte, egy gyönyörű szép és értékes arany Ómega-órát nyújtott át az Esperes úrnak ezen szavak kíséretében: fogadja el nt. Esperes úr ezen emléktárgyat, melyet voltaképpen a nagyecsed-i hívek adnak az Esperes úrnak azért, hogy külsőképpen is kimutassák szeretetüket és ragaszkodásukat az esperes úr iránt. Csekély ugyan ez emléktárgy s csak semmi ahhoz képest, mit az Esperes úr tett Nagyecsed lakosságával szemben, de szép és világos jele annak, hogy a jó cselekedet elismerés és érdem nélkül nem marad. — Ezen szavak annyira meghatották és mélyen érintették az ünnepeket különben is finom, nemes, áldott jó szívét és lelkét, hogy nem tudta elfojtani az öröm-könnyeket s akarata ellenére e kellemes érzéstől áthatva, könnyek csillogtak szemeiben s ez égő, ragyogó könnyek jelezték azt, hogy mennyire jól esett e kiváló férfiúnak a nem is remélt szíves megemlékezés. Találó, magvas beszédben köszönte meg az Esperes úr a róla való ezen kedves megemlékezést s az órára tekintve, így fejezte be szavait: „előttem egy óra, melyet az én kedves Atyámfiaitól kaptam, figyelni fogom ez óra járását, mely jelezni fogja az időt, hogy míg erőm, tehetségem engedi, menjek és ahol csak lehet, tegyek a községem és egyházam érdekében“. — A presbiterium nevében Fehér István presbiter üdvözölte az Esperes urat, szintén azokat az érdemeket sorolta fel, melyek az elmúlt 25 év alatt az ő nevéhez és személyéhez fűződnek Nagyecsedben. A presbiter beszédére szintén kedves, meleg hangon felelt az Esperes úr, megköszönvén a presbiterium részéről az iránta kifejezett üdvözlést. Az ünnepély szépségét emelte a nagyecsed-i énekkar által közben elénekelt találó s alkalomszerű énekek. Az ünnepély a 179. dicséret 10. versének az eléneklésével fejeződött be. — Ugyancsak ezzel kapcsolatban említjük meg, hogy e hó 1-én volt az Esperes úrnak 25 éves házassági évfordulója (ezüstlakodalma is). Fölkeresték ez alkalommal a helybeli intelligencia tagjai s úgy őt, mint kedves nejét s általában véve családját, szerencse- s áldó kívánásokkal halmozták el. Adja a kegyelemnek Istene, hogy úgy az ötven éves papságát, mint az arany-lakodalma ily jó erőben és egészségben érhesse el kedves nejével, családjával, egyházának, egyházmegyéjének s mindnyájunknak öröme e páratlan lelkű, fenkölt gondolkodású, jó lelkipásztor!

— **Egyetemes agenda.** Mi ugyan azt tanultuk és azzal tartunk, hogy az istenisztelet rendjéről gondoskodni, a hitvallások és alkotmány keretein belül, a presbiteriumok tisztébe és hatáskörébe tartozik; ebből az álláspontunkból következik, hogy mi az

egyetemesen kötelező agendának és liturgiának sem vagyunk hívei. Ez azonban nem azt teszi, hogy az egyetlen egyház tekintélye alá állított vállalkozásnak nagy fontosságát el ne ismernők. A meggyőződésünk azonban az, hogy annak a munkálatnak nem a kényszerítés, hanem a belső érték erejénél fogva kell alkalmaztatásba vétetnie s éppen azért felettébb kívánatosnak tartjuk, hogy ezt a munkálatot mennél kitünőbb tehetségek végezzék s mennél többen ellenőrizzék. Ez okból az az óhajlásunk, hogy az eddig elfogadott dolgozat külön lenyomatban is közreadassék. Maga a dolgozat megbírálása s a közvélemény felkeltése is csak ez alapon lesz szerintünk eszközölhető. Ezt akarja a konvent is elérni, amint Antal Gábor püspöknek az egyházi lapok szerkesztőségéhez intézett alábbi leveléből is kitűnik. E levél alapján felszólítjuk az érdeklődőket, különösen a hivatalosokat (többek közt Földvári Jenőt), a megyei lelkészi testületeket, hogy szóljanak a dologhoz és tárgyalják az ügyet. A konvent egyházi elnökének levele így szól: „Nagytisztelű Szekesztő úr! Az egyetlen konvent liturgiai bizottsága elkészítette azon általánosan kötelezővé tétetni szándékolt munkálatot, mely az egyházi szertartások kötött részeinek megállapítására vonatkozik. Ezen munkálat az 1911. évi konventi jegyzőkönyvben K) melléklet 459—468. lapokon közzétételt, az ezt pólló munkálat pedig a folyó évi konventi jegyzőkönyvben tétetik közzé, de külön kis füzetben is közzétételt a konventi tagokkal. A munkálat a kerületek püspökeinek adatott ki azzal, hogy véleményüket terjesszék be a jövő évi konventre, amikor annak alapján a munkálat kötelező életbeléptetése iránt fog a konvent határozni. Mivel ez fontos, isteniszteletünk rendjét nagy részben átalakító s egységessé tenni szándékolt, egyházi közéletünket legmélyebben érdeklő ügy eddig sem az egyházi lapokban, sem lelkészi értekezleteken, illetve hivatalos testületeknél alaposan és kellőleg tárgyalva nem volt, célszerűnek és kívánatosnak tartanám, hogyha t. Szerkesztő úr kiterjesztené figyelmét arra, hogy ez az ügy becses lapjában megvitatassék és ilyen módon ezen fontos ügyre nézve általános és megnyugtató közvélemény alakulhasson ki, amelyet azután a püspöki kar is sikerrel felhasználhatna véleményének megalkotásánál. Kiváló tiszteltem jelentésével vagyok, Komáromban, 1913. évi május hó 9-én, kész szolgája Antal Gábor, dunántúli református püspök“.

— **Debreceni patricius családok gyásza.** Az általánosan tisztelt Csanak—Sesztina pátricius és templomépítő családoknak gyásza van. Tóth János volt államtitkár, v. b. t. t. és mezőtúri képviselő neje, Csanak Irén úrasszony, élete delén, hosszas gyengélkedés után Budapesten elhunyt. Gyászolják férje, két szép leánya, testvérei, a nagy rokonságú két

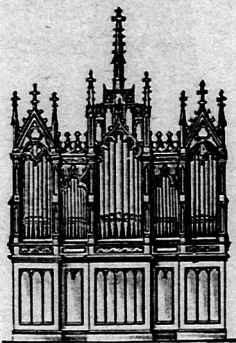

fővárosi tanintézetek szemléje. Állami és fővárosi kartársak, tanügy iránt érdeklődő nagy és díszes közönség tették teljesebbé a képet, mely a református tanárok kiválóságáról, az iskola és tanügy, a tudomány és haladás nagy fontosságáról tesz világos bizonyosságot. De erről még külön is. *r. l.*

— **A Böhm-társaság,** melynek előkészületeiről a múlt számunkban már hírt adtunk, folyó hó 13-án a Ferenc József tudomány-egyetem előadó termében, Kolozsváron, előkelő társaság jelenlétében alakuló ülését tényleg megtartotta. Főiskolánk képviselőjében *Mitrovics Gyula* bölcs.-kari dékán és *R. Kiss István* bölcsészeti tanár jelentek meg. Az alakulást *Ravasz László* kolozsvári theologiai tanár vezette. *Bartók György dr.,* theol. rendes- és egyetemi m.-tanár Böhm-ről rendkívül világos, összefoglaló előadást tartott, bemutatván abban a Böhm rendszerét, rövidsége mellett is lehető teljes egészében. Az alakulás formáságai után az ügyvezető-igazgatóvá választott *Bartók* átvette az elnöklést s ezután még az 1913. és 14. évek programját állapította meg a közgyűlés. E szerint Böhm hagyatékából 1914 tavaszáig két kötetet fog kiadni a társaság. Eredményes, sokra biztató kezdet. Adja Isten, hogy hasonló sikerekkel folytassa az ifjú társaság működését! A társaságot alakulása alkalmából írásban és szóval számosan üdvözölték. Így a megjelentek közül felszólalásukkal a M. Tud. Akadémia nevében Márki Sándor, a kolozsvári egyetemi tanács nevében Somló Bódog, a kolozsvári egyetem természettudományi kara nevében Apáthy István dékán, philosophiai kara nevében Zolna Gyula dékán, az Erdélyi Múzeum részéről Schilling Lajos egyetemi tanár, a debreceni főiskola részéről *Mitrovics Gyula* bölcsészeti tanár, a kolozsvári theol. fakultás részéről Nagy Károly, az unitárius theologia részéről *Boross György* stb. — Alakuló-ülés után lakoma volt a New-York külön termében, hol főiskolánk küldöttei, mint a debreceni kollégium házában, magukat igazán otthon érezhették.

— **Levél a Szerkesztőhöz.** Nagytiszteletű Szerkesztő úr! A mai drótnélküli távirós, repülőgépes, különféle szérumos és ezerféle biztosítási ügyletekkel viselő világban tollforgató emberek bizonyára kitörő

hozsánnával fogadnának valami olyan újabb felfedezést, amelynek segítségével őket vagy írásaikat a sajtóhibák ellen be lehetne oltani, vagy valamiképen sikeresen asszekurálni. Első sorban természetesen azok, akik infámisan rossz írásuk miatt — közéjük kell számítanom, sajnos, magamat is — az ilyesmiért önmaguk felelősek s akiknek kézírata még az álmát is lidércként háborítja minden betűszedőnek és revisorsnak. De mert ilyennemű beollást vagy biztosítást még sem Koch Róbert, sem a Foncière nem tudtak kieszelni: olyan gondosan nyomott lapokkal is, mint a Debreceni Protestáns Lap, megtörténik, hogy a cikkíró rossz írásának jó voltából a Druckfehler manója gonosz játékot űz, majdnem orgiákat ül hasábjain. Így történt az én *Erőpazarlás* című cikkemben is. Midőn ezért töredelemmel veszem magamra a teljes ódiomot és felelősséget, sőt a nemezis által utólért ember flagellánsi gyönyörével ajánlom fel kéziratomat, hogy mint elriasztó példát méltóztassék az összes munkatársak előtt pellengérfára szögeztetni, egyúttal azzal a tiszteletteljes kéréssel keresem meg Nagytiszteletűségedet, legyen kegyes az „idehajlított” helyesbítéseket a Különlék valamelyik zugában közreadni. Ha csupán a szerzői érzékenység (bizonyára nem ismeretlen betegség Nt. Szerkesztőség előtt) íratta volna őket össze velem: nem is mernék velük alkalmatlankodni. De attól tartok, hogy a sajtóhibák-okozta értelmetlenségeknek maga a tárgyalt ügy is kárát vallhatja és különféle félreértésekre adhat okot. Innen veszem a kérelemre a bátorságot. Ime az anthologia: „szembeszálló” helyett „szembenálló olvasandó a 264. 1. 2-ik hasáb egyik sorában; „tanárságunk és tanítóságunk” helyesebben „tanárságnak és tanítóságnak” (275. lap, 1. hasáb); eltérnek = eltérnének (275. 1., 2. h.); pótlást = példát (276., 2.); részletetésül = részletetésük (u. o.); $\frac{1}{2}$ rész = $\frac{3}{4}$ rész (u. o.); poidem = pridem (u. o.); mind = mint (277., 1.); azzal = ezzel (u. o.); lelkekben = lelkeken (277., 2.); azokra = azokhoz (u. o.); ügyeivel = anyagi ügyeivel (278., 1.); privilegiumi = privilegium (u. o.); szoritkozok = szoritkozna (u. o.); buzdítani¹ = buzdítani (u. o.); Kálvini — kálvini (278., 2.); magyarázatául = magyarázatával (u. o.); mindenkor = mindenben (u. o.); tekinteni = tekintése (u. o.); presbiteriumok = presbiteriumnak (279., 1.); világiakból nyerte = világiaktól nyert (u. o.); betöltést = betetőzést (290., 1.); ontó = osztó (u. o.); következtelenséggel = következetességgel (291., 1.); következményekre = követelményekre (u. o.); megosztott = magasztalt (292., 2.); felelet = feleletet (u. o.); gyöngeség = gyöngédség (293., 1.); nyerkedése = nyerhetése (293., 2.); ez ifjú nő =

Alulírottak a legmélyebb tisztelettel bátorkodunk a Nagytiszteletű lelkész és kántortanító urakat értesíteni, hogy a pécsi Angster S. és Fia, orgona- és harmonium-készítő cégtől megválva, ismét Egerbe, önálló működésre térünk vissza. Ajánlkozunk a legújabb légnymatu pneumatikus esőrendszer szerint épült orgonák készítésére. Mindenemű orgonák átalakítását, javítást és hangolását mérsékelt árban és lelkiismeretes pontossággal teljesítünk. Orgonák jókarban tartását az ország bármely részében elvállaljuk. Teljes tisztelettel

Cseh István és Fia

orgona- és harmonium-készítők

Egerben,

Kovács János utca
19. szám, saját ház.

az ifjú nő (u. o.); értékesítésében = értékelésében (u. o.); találkozásainknak = tallózásainknak (294., 1.); kapcsolat = kapcsolatot (294., 2.); lelkesznek = lelkeszek (295., 1.); létezővé — nem létezővé (u. o.); egyenközén = egyenközény (295., 2.). — Midőn végül tisztelettel megemlítem még, hogy azokat a sajtóhibákat, melyek dolgozatom előnyére váltak (mert a szerencsés véletlen, meg a szedő intelligenciája folytán hébe-hóba tudvalevőleg ilyesmi is elő szokta magát adni), hálás köszönettel elhallgattam, maradtam kiváló tisztelettel Nagytiszteletűségednek alázasztos szolgája: Kisújszállás, 1913 V./12. Szeremley Barna.

— **A debreceni református tanítóképző-intézet** igazgatósága megkereste lapunkat, hogy: *Felvétel a debreceni református tanítóképző-intézetbe*, május hó 10-én megjelent hírünket akképen módosítsuk, hogy a felvétel iránt beadandó kérvények beadási határideje *nem május hó 31.*, hanem június hó 28-ik napja.

— **A Keresztyén Ifjúsági Egyesületek világgyűlése.** Június hó 11-től 16-ig fog tartani a Keresztyén Ifjúsági Egyesületek világgyűlése Edinburghban. Ezt megelőzőleg, június 10-én a világszövetség világbizottsága tart ülést, amelyen a Keresztyén Ifjúsági Egyesületek magyar nemzeti szövetségét *Földváry Elemér* evang. esperességi felügyelő képviseli. A világgyűlésen részt vesznek rajta kívül még: *Dr. Szilassy Béla, Dr. Darányi Gyula, B. Pap István, Webster Jakab, Glöckner Károly és Megyeres Béla.*

— **Orgona megrendelés.** Bódvavendégi község (Abauj-Torna megye) a temploma részére szükséges új orgona készítésével egyhangúlag Ország Sándor és fia rákospalotai (Budapest mellett) orgona- és harmonium-gyáros céget bízta meg. Miután a megyében nevezett cég műveiről a legnagyobb elismeréssel nyilatkoznak, a hívek már is örömmel várják az új orgona átadását.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Pályázat.

A debreceni református egyház felsőbb leányiskolájánál betöltendő szeptember 1-ére egy rendes tanári állás.

Pályázhatnak református vallású, középiskolai tanárok, kik történet—földrajzszakos képesítést igazolnak.

Az állás javadalma heti 20 órán való tanítás kötelezettsége mellett: a fenntartó egyház részéről 2400 korona törzsfizetés, melyhez a törvény által megszabott állami fizetésekiegészítés járul; ezenkívül 5 évenként 200 korona korpótlék és mint lakáspénz, a mindenkori összes javadalmazás negyedrésze.

A pályázók, kik közül a nők előnyben részesülnek, vallásukat, életkorukat, képesítésüket, egészségi állapotukat, eddigi szolgálataikat, a férfiak katonakötelezettségi viszonyaikat feltüntető okmányaikkal és erkölcsi bizonyítvánnyal felszerelt folyamodványukat 1913 május hó 31-ig terjesszék be a debreceni református felsőbb leányiskola igazgatóságához.

Ha nő választatik meg, úgy az köteles az internátusban bennlakni és felügyeletet teljesíteni. A lakás és teljes ellátásért évi 400 koronát fizet az internátus pénztárába.

Debrecen, 1913 május hó 8-án.

Könyves Tóth Kálmán,
az igazgatótanács elnöke.

Konez Aurélné,
igazgató.

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasser J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadsereg szállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.
AAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. oooo

ÁRJEJYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

Tavaszi, nyári árjegyzék kivonata

Neumann M.

cs. és kir. udvari és kamarai szállító férfi-, fiu- és leánykaruha üzletéből

Egysoros sacco-öltöny

tartós, jó, angol divat cheviotból, divatos minták 38—, 44—, 52—, 58—; Valódi kék cheviotból 44—, 48—, 60— K-ig; Csíkos divatkamarnból, pótol mérték szerinti rendelést 66—, 70—, 84— K-ig.

Teljes Ferenc József-öltöny
finom fekete meltonból 86— K.

Jaquet és mellény

fekete Himalaya-cheviotból, legdivatosabb facon, 66— korona.

Egyes fekete dosking nadrág
17—, 24— koronáig.

Divat-nadrág
kamarnból, 16— K-tól feljebb.

Felöltő

divatos angol sávós vagy kockás cheviotból, bélés nélkül, harangszabás 36— koronától feljebb.

Eredeti angol eső-köpeny
drapszinü gummisszövetből, allómell, Raglán ujjakkal 50— kor.

Felöltő

félbő, mérsékelt haranggal és sarkos bevágással, hosszú facon, kézelő hajtókával v. anélkül, egyszínü szürke Shetland 32—60, K-ig sávós angol Honespun 40—70 K ig, doubiszövetből 48—90 koronáig.

Körögallér rövidebb és hosszabb.
Turista-, vadász-, sport-, kerékpárallér csuklyával v. anélkül, zsolnai loden, minden színben 28—32, vízhatlan teveszőr 26—32—36, zsolnai és angol divat cheviot 28—36—40.

Felöltő ifjaknak 12--16 évesig

Bluzos kosztüm
kék cheviot 20 K, szürke vagy drapp divatszövet, csinos minták selyem csokorral 16 K-tól feljebb.

Vadász-kosztüm, iskola-kosztüm, kétsoros felöltő
6—15 éves leánykáknak, angol divat cheviotból, bélés nélkül 30 K.

Egybeszabott ruhácskák
3—10 éves leánykáknak kék kamarn-cheviotból, elől üregránccal, sima hátulja, alul plissével, matröz gallér, fehér sujtással, arany gomb lakóvvel 28 koronától feljebb.

Norfolk kosztüm
mellénnyel 9—15 éves fiúknak, célszerű kockás vagy divatos szövetből nadrág pánttal vagy térdnadrág 32 koronától feljebb.

BURG IZSÓ

✦ FÉNYKÉPÉSZETI, FESTÉSZETI ✦
ÉS FÉNYKÉPNAGYÍTÓ MŰTERME

DEBRECEN, KOSSUTH-U.24.

Műtermemben készülnek minden e szakmába vágó fényképek ugymint fényes és matt képek, pigment, gummi, Platinotypia, a legkisebb képről életnagyságu nagyításig.

KÜLÖNLEGESSÉGEK :
Külső csoportokban, gyermek felvételekben, menyasszonyi képekben. Ujdonságok színes levelező lapokban. Felvételek kívánatra háznál is eszközöltetnek.

Bejelentett felvételek este villanyvilágítás mellett eszközöltetnek.

A Nagytiszteletű lelkész urak és a n. é. uri közönség b. figyelmét felhívom 20 éves törv. bejegyzett ..

FÉRFI SZABÓ

cégre (üzletre), melyben a leg-elegánsabb angol és magyar divatu uri ruhákat, **papi palástokat** és **fövegeket**, sikkes vasuti és katonai egyenruhákat készítek.

Tartalékos tisztek, tisztjelöltek és egyéves önkéntesek teljesen előírás szerint lesznek felszerelve.

++ Teljes tisztelettel ++

Prelovsky András

papi, egyenruha és uri szabó
Debrecen, Kossuth-u. 4.

HA OLCSÓN

(partiban) akar vásárolni

: közel a vonathoz :

uri, női divat, rövidaru, bluz, pongyola, gyermek ruhaszövet, delain, kreton, ernő, harisnya és fűzőkülönlegeségeket állandó alkalmi árban kaphatja

REICHMANN

DIVATÁRÚHÁZÁBAN
DEBRECZEN, PIAC-UTCA 85.

a Royal-kávéházzal szemben.

Egyházi tisztviselők külön árkedvezményben részesülnek. — Kivánatra mintákat küldünk bérmentve. — Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

Tintner J. E.

kancsuk- és fémbélyegző-gyár és véső műntézele Budapest IV. Kigyó-tér 5 sz.

Készít mindennemű címtáblákat zománból, sárga- és vörösrézről, horgany és rézöntvényből raktáron tart számozó és keletjelző bélyegzőket. Zománctáblákat mindennemű felirattal. Zománctáblákat és vésőtáblákat. Pleh chablanokat bélyegző, vánkosokat és bélyegző festéket, ugyszintén kimoshatatlan ruhajelző tintát fehéreneműek jelzésére. :: :: :: ::

BUTOR

részletre és készpénzért igen jutányos árban kapható **Kovács Mihály** butoraktárában **Budapest, VII., Óvoda-u. 44.** (Garay-tér sarok). E lapra hivatkozók 10 százalék árengedményben részesülnek.

Majdu megye egyedüli, külföldön tanult kötszerész mester

Telefon
1014. sz.

VITÁRIUS SÁNDOR

Debreczen, Piac-utca 16. sz. Alföldi Takarékpénztár palota.

□□□

Készíti a jelenkor legjobb sérvkötőit, haskötőit, keztyűit, mülábakat, műkezeket és egyenestartókat. ::

:: Miederekben nagy választék. ::